



## Original Research Article

## Sappaya-Sapasathan and the Role of Discourse and Power

## สถาปัตยกรรมสภาสถานกับวาทกรรมและอำนาจ

Krittee Chandragholica<sup>1\*</sup>, & Chatwarun Angasinha<sup>2</sup>กฤตธี จันทระโคธิกา<sup>1\*</sup>, & ฉัตรวรรษุช้องคสิงห์<sup>2</sup>

## ARTICLE INFO

Name of Author &  
Corresponding Author: \*

## 1. Krittee Chandragholica\*

กฤตธี จันทระโคธิกา

College of Social Innovation, Rangsit  
University Thailand.

วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

Email: vernioff@gmail.com

## 2. Chatwarun Angasinha

ฉัตรวรรษุช้องคสิงห์

College of Social Innovation, Rangsit  
University Thailand.

วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

Email: chatrsu@gmail.com

## คำสำคัญ:

วาทกรรม, อำนาจ, พื้นที่, สถาปัตยกรรมเชิง  
สัญลักษณ์, วาทกรรมเชิงจารีต

## Keywords:

Discourse, Power, Space, Symbolic  
Architecture, Traditionalist Discourse

## Article history:

Received: 11/08/2025

Revised: 11/10/2025

Accepted: 19/11/2025

Available online: 27/02/2026

## How to Cite:

Chandragholica, K. & Angasinha, C. (2026).  
Sappaya-Sapasathan and the Role of  
Discourse and Power. *Journal Dhamma for  
Life*, 32(2), 75-87.

## ABSTRACT

This research aims to (1) analyze the architectural design of the Parliament building in terms of discourse and symbolic meaning; (2) To study the negotiation and conflict between traditional discourse and democratic discourse that appear through the architecture of parliament and (3) To present conceptual findings on the role of architecture as a space for the construction of state power and identity. This research is qualitative research. Data were collected from document studies and in-depth interviews. Data were analyzed using Content Analysis. Analyze data in the form of text, images and audio to find the meanings, patterns and relationships hidden within the data to understand "discourse and power".

The research results found that the Sappayasaphasathan is a rhetorical component of the construction Both ethos, legends, and storytelling are discourses that have been excavated from the past in order to reproduce knowledge in the architectural space under the modern state. Discourse is also a tool of the power class to determine direction, regulate and control selection criteria. The competition model from the Traibhumi discourse has also been modified and act as a barrier between the state and citizens after use. People do not perceive the discourse as a good practice, and the spatial symbolism of the Sappayasabha is also a reinforcement of the upper power structure. And the power practices under the modern state also reflect the patterns of access to resources by class. The discourses that occur in the public space are therefore not a reflection of true intentions, but rather a disguise of the relationship of the power system.



### บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อวิเคราะห์การออกแบบทางสถาปัตยกรรมของอาคารรัฐสภาในมิติทางวาทกรรมและความหมายเชิงสัญลักษณ์ (2) เพื่อศึกษาการต่อรองและความขัดแย้งระหว่างวาทกรรมทางจารีตกับวาทกรรมประชาธิปไตยที่ปรากฏผ่านสถาปัตยกรรมของรัฐสภา และ (3) เพื่อเสนอข้อค้นพบเชิงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของสถาปัตยกรรมในฐานะพื้นที่แห่งการประกอบสร้างอำนาจและอัตลักษณ์ของรัฐ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเฉพาะเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วย Content Analysis วิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบข้อความ ภาพ และเสียง เพื่อหาความหมายรูปแบบ และความสัมพันธ์ที่ซ่อนอยู่ในข้อมูลนั้นๆ เพื่อทำความเข้าใจ “วาทกรรมและอำนาจ”

ผลการวิจัยพบว่า สัปปายะสภาสถานเป็นส่วนผสมทางวาทกรรมของการประกอบสร้าง ทั้งคติวิทยาตำนาน การเล่าเรื่อง ซึ่งเป็นวาทกรรมที่ถูกย้อนกลับไปยุคยุคอดีต เพื่อนำมาผลิตซ้ำทางความรู้บนพื้นที่สถาปัตยกรรมภายใต้รัฐสมัยใหม่ วาทกรรมยังเป็นเครื่องมือของกลุ่มชนชั้นอำนาจในการกำหนดทิศทางวางระเบียบ รวมถึงควบคุมกฎเกณฑ์การคัดเลือก แบบประกวดจากวาทกรรมไตรภูมิยังถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นเครื่องกีดกันระหว่างรัฐกับพลเมือง ภายหลังจากการใช้งาน ผู้คนไม่เกิดการรับรู้ถึงวาทกรรมการเป็นสถานประกอบกรรมดี และสัญลักษณ์ทางพื้นที่ของสัปปายะสภาสถานยังเป็นเครื่องตอกย้ำโครงสร้างอำนาจส่วนบน และปฏิบัติการเชิงอำนาจภายใต้รัฐสมัยใหม่ยังเป็นเครื่องสะท้อนรูปแบบการเข้าถึงทรัพยากรทางชนชั้น วาทกรรมที่เกิดขึ้นบนพื้นที่สัปปายะสภาสถานจึงไม่ใช่เรื่องการสะท้อนเจตจำนงที่แท้จริง และเป็นเครื่องอำพรางความสัมพันธ์ของระบบอำนาจ

### บทนำ

รัฐสภาในฐานะสถาบันนิติบัญญัติ มิได้เป็นเพียงสถานที่ปฏิบัติงานของผู้แทนราษฎร หากยังทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ของอำนาจอธิปไตย อัตลักษณ์ของชาติ และความทรงจำร่วมของสังคม สถาปัตยกรรมรัฐสภาจึงมักถูกออกแบบอย่างมีนัยทางอุดมการณ์ เพื่อสื่อสารจุดยืนทางการเมืองและคุณค่าพื้นฐานของรัฐ ตัวอย่างเช่น Palace of Westminster แห่งสหราชอาณาจักร ซึ่งใช้สถาปัตยกรรมโกธิกเพื่อเชื่อมโยงความสง่างามของราชสำนักเข้ากับระบอบรัฐสภา (Roth & Sonne, 2020) หรืออาคารรัฐสภาอินเดียที่ออกแบบเป็นรูปวงกลมภายใต้แนวคิด “Circle of Democracy” เพื่อสื่อถึงการหมุนเวียนอำนาจระหว่างรัฐกับประชาชน (Roy, 2022)

ในหลายประเทศ สถาปัตยกรรมรัฐสภายังสะท้อนแนวคิดเรื่องความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน อาทิ Parliament House of Finland ซึ่งออกแบบพื้นที่ให้เปิดกว้างต่อการสังเกตการณ์ของสาธารณะ Federal Palace of Switzerland ที่เชื่อมโยงกับระบบประชาธิปไตยทางตรง และ Storting building ตลอดจน Althingi Parliament House ซึ่งสะท้อนวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบอำนาจของประชาชน แนวโน้มดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า สถาปัตยกรรมรัฐสภาในระบอบประชาธิปไตยร่วมสมัยมักมุ่งสถาปนาความหมายเรื่อง ความเปิดกว้าง และ ความเสมอภาค ผ่านรูปแบบทางกายภาพ (Vale, 2008) กรณีรัฐสภาไทย



แห่งใหม่ สัปายะสภาสถาน กลับมีทิศทางเชิงสัญลักษณ์ที่แตกต่าง โดยตั้งอยู่บนแนวคิด สถานประกอบกรรมดี อันมีรากฐานจากคติจักรวาลวิทยาแบบไตรภูมิและสัญลักษณ์เชิงพุทธ เช่น รูปทรงเจดีย์และการจัดวางแกน ศูนย์กลางเชิงเขาพระสุเมรุ (สงบ 1051, 2565) การออกแบบดังกล่าวมิได้เป็นเพียงการเลือกสไตล์สถาปัตยกรรม หากเป็นการจัดวางความหมายของ ความดี ความศักดิ์สิทธิ์ และลำดับชั้นเชิงคุณค่าไว้ในพื้นที่ของสถาบันตัวแทน ประชาชน ความย้อนแย้งจึงเกิดขึ้นเมื่อพื้นที่ซึ่งควรสะท้อนความหลากหลายทางความคิดในระบอบ ประชาธิปไตย กลับถูกกำกับด้วยวาทกรรมเชิงจารีตที่มีรากฐานทางศาสนาและวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่ม ประเด็นนี้ สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องสถาปัตยกรรมในฐานะกลไกของอำนาจ ซึ่งทำหน้าที่ผลิตและจัดระเบียบความหมาย ทางสังคม (Foucault, 1977; 1980) อีกทั้ง พื้นที่ มิใช่เพียงโครงสร้างทางกายภาพ หากเป็นพื้นที่ทางสังคมที่ถูก ผลิตซ้ำผ่านการใช้งานและพิธีกรรม (Lefebvre, 1991) ดังจะเห็นได้จากการประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนา และการจัดสรรพื้นที่เชิงศักดิ์สิทธิ์ภายในอาคารรัฐสภาไทย (ชาติรี ประกิตนันทการ, 2563)

แม้งานศึกษาระดับสากลได้วิเคราะห์อำนาจเชิงสัญลักษณ์ของสถาปัตยกรรมรัฐสภาอย่างกว้างขวาง (Vale, 2008) แต่ในบริบทไทยยังขาดการศึกษาที่มอง “สัปายะสภาสถาน” ในฐานะพื้นที่ทางวาทกรรมซึ่งเป็น จุดปะทะระหว่างอุดมการณ์จารีตนิยมกับประชาธิปไตยสมัยใหม่ นี่สะท้อนความจำเป็นในการวิเคราะห์ว่า วาทกรรมใดกำลังถูกผลิตซ้ำ ครอบงำ หรือถูกต่อรอง ผ่านการออกแบบและการใช้งานพื้นที่ของรัฐสภาไทยแห่ง ใหม่

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาสถาปัตยกรรมรัฐสภาไทยในฐานะ “พื้นที่แห่งวาทกรรม” โดยใช้กรอบแนวคิด เรื่องวาทกรรม อำนาจ และพื้นที่ทางสังคมของ Michel Foucault (1972) เพื่ออธิบายว่าสถาปัตยกรรมดังกล่าว ได้จัดวางความหมายเชิงอุดมการณ์ไว้อย่างไร และมีนัยต่อการจัดระเบียบความสัมพันธ์เชิงอำนาจและพัฒนาการ ของประชาธิปไตยไทยร่วมสมัยเพียงใด ทั้งในระดับการออกแบบเชิงกายภาพและการผลิตซ้ำความหมายผ่านการ ใช้งานจริงของพื้นที่สาธารณะดังกล่าว

### ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งคลี่คลายให้เห็นว่าวาทกรรมเกี่ยวกับ “สัปายะสภาสถาน” ถูกสร้าง ตีความ และต่อรอง อย่างไร และวาทกรรมเหล่านั้นมีส่วนในการสร้างความชอบธรรมหรือความไม่ชอบธรรมให้กับอำนาจที่เกี่ยวข้อง กับรัฐสภาอย่างไร อำนาจในที่นี้มิได้หมายถึงเพียงอำนาจเชิงกฎหมาย หากแต่รวมถึงอำนาจในการสร้างความหมาย การกำหนดการรับรู้ และการจัดระเบียบทางสังคมผ่านพื้นที่ สัญลักษณ์ และภาษา ซึ่งล้วนมีบทบาท ในการสถาปนาและคงไว้ซึ่งสถานะของรัฐสภาในฐานะศูนย์กลางอำนาจของรัฐไทย

กรอบแนวคิดหลักของการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) แนวคิดสถาปัตยกรรม (2) แนวคิดว่าด้วยวาทกรรม และ (3) แนวคิดว่าด้วยอำนาจ โดยทั้งสามส่วนทำงานเชื่อมโยงกันในระดับ สัญลักษณ์และโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรมสามารถทำความเข้าใจได้ในฐานะกิจกรรมและวิถีชีวิตที่แสดงออก ร่วมกันผ่านโครงสร้างเชิงสัญลักษณ์ อันเป็นผลผลิตของปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ความหมายในสังคมจึงมิได้ดำรงอยู่



อย่างเป็นทางการ หากแต่ถูกสร้างขึ้นผ่านกระบวนการ “ภาพแทน” (representation) ซึ่งสมาชิกของสังคมใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสร้างและถ่ายทอดความหมาย แนวคิดนี้สอดคล้องกับข้อเสนอของ Stuart Hall (1997) ที่อธิบายว่าภาพแทนคือกระบวนการสร้างความหมายผ่านระบบสัญลักษณ์ โดยมีทั้งมิติของการทำให้เห็นเป็นภาพ (depict) และการสร้างสัญลักษณ์แทนความหมาย (symbolize) ขณะที่งานของ Roland Barthes (1972, 1977) ชี้ให้เห็นว่าความหมายเชิงสัญลักษณ์ได้หยุดอยู่ที่ระดับการบ่งชี้ (denotation) แต่ขยายไปสู่ระดับมายาคติ (myth) ซึ่งทำหน้าที่ผลิตซ้ำอุดมการณ์ในชีวิตประจำวัน

เมื่อพิจารณาอำนาจในเชิงทฤษฎี แนวคิดของ Karl Marx (1977) อธิบายสังคมผ่านความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างส่วนล่าง (base) และโครงสร้างส่วนบน (superstructure) ซึ่งอำนาจสัมพันธ์กับการควบคุมปัจจัยการผลิตและการครอบงำทางอุดมการณ์ ขณะที่ Thomas Hobbes (1996) มองอำนาจในฐานะกลไกที่จำเป็นต่อการดำรงความสงบเรียบร้อยของรัฐผ่านกฎหมายและอำนาจอภิปัตย์ แนวคิดอำนาจสมัยใหม่ โดยเฉพาะในงานของ Michel Foucault (1972, 1980) เสนอว่าอำนาจมิได้ดำรงอยู่เฉพาะในโครงสร้างรัฐหรือชนชั้น หากแทรกซึมอยู่ในภาษา ความรู้ และกระบวนการสร้าง “ความจริง” (regime of truth) ผ่านวาทกรรม (discourse) พูโกต์อธิบายว่า Discursive Practice คือการปฏิบัติทางภาษาที่ก่อรูปความรู้ ส่วน Discursive Formation คือชุดของกฎเกณฑ์ที่กำหนดว่าสิ่งใดสามารถกล่าวได้และยอมรับได้ว่าเป็นความจริงในยุคสมัยหนึ่ง

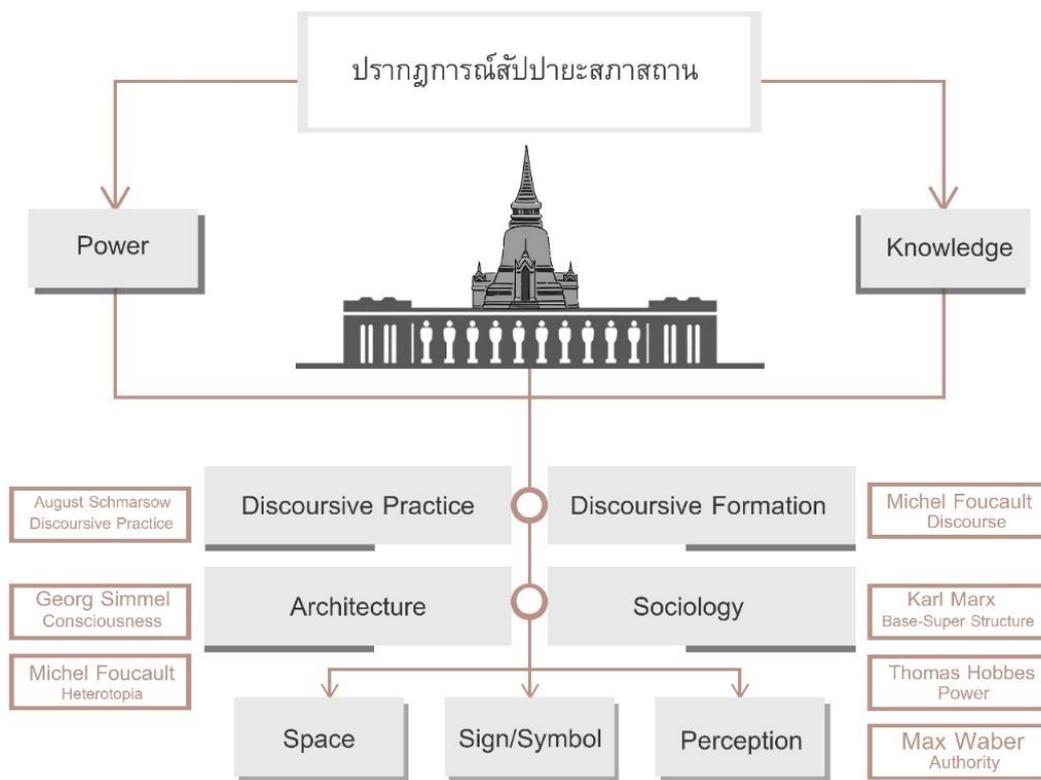
แนวคิดเรื่อง “เฮเทอโรโทเปีย” (heterotopia) จาก Michel Foucault (1986) ยังช่วยทำความเข้าใจพื้นที่ในฐานะพื้นที่พิเศษที่สะท้อนและท้าทายโครงสร้างสังคม เฮเทอโรโทเปียมีคุณลักษณะ เช่น การเป็นพื้นที่แห่งวิกฤตหรือความเปราะบาง การดำรงอยู่ร่วมกันของหลายมิติของเวลา การมีระบบเปิด-ปิด และการเชื่อมโยงกับพื้นที่จริงในลักษณะที่ซ้อนทับกัน แนวคิดนี้ทำให้สามารถมองรัฐสภาในฐานะพื้นที่ที่มีใช้เพียงสถานที่ทางกายภาพ หากเป็นพื้นที่ที่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์และการเมือง ในมิติของพื้นที่ แนวคิดของ Henri Lefebvre (1991) เสนอว่า “พื้นที่” มีใช้สิ่งที่มีอยู่โดยธรรมชาติ แต่เป็นผลผลิตทางสังคม (the production of space) ซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ การปฏิบัติ และการแทนความหมาย ขณะที่ Edward W. Soja (1996) ขยายแนวคิดดังกล่าวผ่านแนวคิด Thirdspace ที่เชื่อมโยงพื้นที่จริง พื้นที่จินตนาการ และพื้นที่เชิงประสบการณ์เข้าด้วยกัน การทำความเข้าใจพื้นที่ทางสังคมยังอ้างอิงงานของ Émile Durkheim (1995) ที่มองสัญลักษณ์และพิธีกรรมในฐานะกลไกที่สร้างความเป็นปึกแผ่นทางสังคม ตลอดจนแนวคิดเรื่องทุนเชิงสัญลักษณ์ (symbolic power) ของ Pierre Bourdieu (1991) ซึ่งอธิบายว่าอำนาจสามารถดำรงอยู่ในรูปของการยอมรับโดยไม่รู้ตัวผ่านภาษาและรสนิยม ภายใต้กรอบดังกล่าว “สัปายะสภาสถาน” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2562) จึงมิได้เป็นเพียงโครงสร้างทางกายภาพ หากเป็น “ปรากฏการณ์ทางสถาปัตยกรรม” ที่หลอมรวมสถาปัตยกรรม พื้นที่ และสัญลักษณ์เข้ากับวาทกรรมและอำนาจ สถาปัตยกรรมในที่นี้ทำหน้าที่เป็นภาพแทนของคติความเชื่อ ประเพณี และอุดมการณ์ของรัฐไทย โดยออกแบบให้สอดคล้องกับสัญลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรมไทยแบบประเพณี การวิเคราะห์เชื่อมโยงระหว่าง Space, Sign/Symbol และ Perception ชี้ให้เห็นว่าความหมายของสัญลักษณ์มิได้ดำรงอยู่อย่างโดดเดี่ยว หากเกิดจากความสัมพันธ์เชิงอ้างอิงระหว่างสัญลักษณ์ต่าง



ๆ ตามหลักสัญญาวิทยาของ Barthes (1972) ความหมายจึงถูกผลิตซ้ำผ่านกระบวนการรับรู้ของผู้ใช้พื้นที่มากกว่าการดำรงอยู่ในตัวอาคารเอง

ดังนั้น การศึกษานี้เสนอว่า สถาปัตยกรรมของสัปปายะสภาสถานทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงสัญลักษณ์ในการสร้างความชอบธรรมให้กับอำนาจรัฐ ผ่านการก่อรูปวาทกรรม การจัดระเบียบพื้นที่ และการกำหนดการรับรู้ของสาธารณะ พื้นที่ดังกล่าวจึงเป็นทั้งผลผลิตของอำนาจ และในขณะเดียวกันก็เป็นเครื่องมือในการผลิตซ้ำอำนาจในระดับสัญลักษณ์และสังคม

กรอบแนวคิดในการวิจัย



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์การออกแบบทางสถาปัตยกรรมของอาคารรัฐสภาในมิติทางวาทกรรมและความหมายเชิงสัญลักษณ์
2. เพื่อศึกษาการต่อรองและความขัดแย้งระหว่างวาทกรรมทางจารีตกับวาทกรรมประชา จิปไตยที่ปรากฏผ่านสถาปัตยกรรมของรัฐสภา

3. เพื่อเสนอข้อค้นพบเชิงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของสถาปัตยกรรมในฐานะพื้นที่แห่งการประกอบสร้างอำนาจและอัตลักษณ์ของรัฐ

### สมมติฐานการวิจัย

สถาปัตยกรรมของสัปปายะสภาสถานทำหน้าที่เป็นเครื่องมือเชิงสัญลักษณ์ในการผลิตซ้ำอุดมการณ์ของรัฐไทยและวาทกรรมเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์และความเป็นไทยมีบทบาทในการสร้างความชอบธรรมให้แก่สถาบันรัฐสภา

### ระเบียบวิธีการวิจัย

#### วิธีดำเนินการวิจัย

โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Data) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) ในการเก็บข้อมูลนอกจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้ว ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ซึ่งหมายถึง ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตการณ์จากภายนอกโดยไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือกระบวนการที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อทำความเข้าใจบทบาทและการใช้งานของ “สัปปายะสภาสถาน” ในฐานะพื้นที่ที่สะท้อนอำนาจและวัฒนธรรมทางการเมือง การตระหนักถึงโครงสร้างสถาปัตยกรรมและบรรยากาศที่สนับสนุนความรู้สึก “สัปปายะ” (ความสงบและเหมาะสม) อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์เชื่อมโยงระหว่างสภาพแวดล้อมและพฤติกรรมของผู้ใช้งาน เช่น สมาชิกวุฒิสภา เจ้าหน้าที่หรือประชาชนทั่วไป

ข้อมูลจากการรวบรวมทั้งการสัมภาษณ์และจากเอกสารจะถูกใช้ร่วมกันในการตอบคำถามการวิจัย คือ สิ่งประกอบสร้างของสัปปายะสภาสถานสะท้อนผ่านความหมายและความสัมพันธ์แบบใดเมื่อพิจารณาผ่านมุมมองทางด้านสังคมวิทยา หลักสำคัญของสถาปัตยกรรมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับการออกแบบและการใช้งานของสัปปายะสภาสถานหรือไม่ อย่างไร อำนาจแบบใดที่ดำรงอยู่ในสัปปายะสภาสถาน อำนาจนั้นสะท้อนผ่านสถาปัตยกรรมในรูปแบบใดและให้ประโยชน์อย่างไรต่อวิถีชีวิตของประชาชน การวิเคราะห์และนำเสนอจะแบ่งเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

#### 1. สิ่งประกอบสร้างและการสะท้อนความหมายเชิงวาทกรรม

- 1) ความเชื่อกับสถาปัตยกรรม
- 2) โลกทัศน์ทางการออกแบบสถาปัตยกรรม
- 3) วาทกรรมและความหมายทางการออกแบบ



- 4) ประวัติศาสตร์ไทยกับวาทกรรมเชิงอำนาจ
- 5) กระบวนการผลิตสร้างวาทกรรม
2. แนวคิดการออกแบบกับการรับรู้
  - 1) การรับรู้วาทกรรมจากพื้นที่ใช้งานจริง
  - 2) การปรับเปลี่ยนวาทกรรมกับการรับรู้
  - 3) วาทกรรมกับความเชื่อ
  - 4) สัญญาและการผลิตวาทกรรม
  - 5) การรับรู้ภายหลังกระบวนการผลิตใหม่ของวาทกรรม
3. อำนาจที่มีส่งต่อผ่านพื้นที่สถาปัตยกรรม
  - 1) อำนาจทางความรู้
  - 2) อำนาจทางความเชื่อ
  - 3) อำนาจทางการออกแบบ
  - 4) อำนาจการปกครอง

## ผลการวิจัย

### การวิเคราะห์การออกแบบทางสถาปัตยกรรมในมิติทางวาทกรรมและความหมายเชิงสัญลักษณ์

ผลการวิจัยพบว่า การออกแบบอาคารรัฐสภาไทย คือ สัปปายะสถาน มิได้เป็นเพียงการจัดวางรูปแบบทางกายภาพ หากแต่เป็นพื้นที่ประกอบสร้างความหมายผ่านวาทกรรมที่มีมิติซ้อนทับทางประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า วรรณกรรม และคติความเชื่อทางศาสนา โดยเฉพาะคติจักรวาลแบบไตรภูมิซึ่งมีรากฐานในพุทธศาสนา และพราหมณ์-ฮินดู วาทกรรมดังกล่าวถูกถ่ายทอดผ่านกระบวนการออกแบบตั้งแต่ระดับผังแม่บท สัญลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ไปจนถึงการจัดองค์ประกอบพื้นที่เชิงลำดับชั้น การปรากฏของ ไตรภูมิ ในฐานะกรอบอธิบาย จักรวาลและศีลธรรม มิได้ดำรงอยู่อย่างเป็นกลาง หากแต่สัมพันธ์กับโครงสร้างอำนาจและการผลิตความรู้ในสังคม ความรู้และความหมายที่ถูกผลิตผ่านวาทกรรมนี้มีลักษณะอำพรางความสัมพันธ์เชิงชนชั้นและลำดับชั้นทางสังคม ภายใต้ภาษาทางศีลธรรมและจารีต วาทกรรมไตรภูมิเริ่มมีบทบาทอย่างชัดเจนในกระบวนการกำหนดหลักเกณฑ์และผังแม่บทของโครงการ อันสะท้อนให้เห็นว่าอาคารรัฐสภาถูกสถาปนาขึ้นภายใต้ชุดวาทกรรมดังกล่าวในฐานะ จุดหมาย ของการประกวดแบบ มิใช่เพียงผลลัพธ์ทางสุนทรียศาสตร์

### การต่อรองและความขัดแย้งระหว่างวาทกรรมจารีตกับวาทกรรมประชาธิปไตย

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นความตึงเครียดระหว่างวาทกรรมจารีตที่อิงศีลธรรมแบบจักรวาลวิทยา กับวาทกรรมประชาธิปไตยซึ่งเน้นความเสมอภาค การมีส่วนร่วม และความโปร่งใส แม้ผู้ออกแบบหลักอย่าง สงบ 1051



จะอธิบายเจตนารมณ์ของรัฐสภาในฐานะพื้นที่สาธารณะและพื้นที่แห่งคุณธรรมทางการเมือง หากแต่กระบวนการปรับเปลี่ยนแบบและการดำเนินการภายใต้กลไกรัฐ ได้ทำให้บทบาทดังกล่าวแปรเปลี่ยนไป การจัดระเบียบพื้นที่จริงสะท้อนการแบ่งแยกพลเมืองออกจากสถาปัตยกรรมของรัฐอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะมาตรการด้านความมั่นคงและการควบคุมการเข้าถึง ซึ่งสามารถตีความได้ว่าเป็น “ปฏิบัติการทางอำนาจ” ที่ทำให้พื้นที่ประชาธิปไตยกลายเป็นพื้นที่ควบคุม (controlled space) มากกว่าพื้นที่สาธารณะ (public sphere) ความกลัวต่อภัยคุกคาม ความชั่วร้าย หรือสิ่งเหนือธรรมชาติที่ถูกผลิตซ้ำผ่านวาทกรรมเชิงศีลธรรม จึงทำหน้าที่เป็นกลไกสร้างความยำเกรงและความชอบธรรมให้แก่โครงสร้างอำนาจสมัยใหม่ กล่าวได้ว่า วาทกรรมไตรภูมิในบริบทนี้มีได้ทำหน้าที่เป็นเพียงกรอบจริยธรรม หากแต่ถูกนำมาใช้ในลักษณะ การใช้ความหมายผิดบริบท (misappropriation) เพื่อรองรับการสถาปนาอำนาจเชิงสถาบัน และลดทอนศักยภาพเชิงวิพากษ์ของพื้นที่ประชาธิปไตย

### บทบาทของสถาปัตยกรรมในฐานะพื้นที่แห่งการประกอบสร้างอำนาจและอัตลักษณ์ของรัฐ

ข้อค้นพบเชิงแนวคิดที่สำคัญคือ สถาปัตยกรรมของรัฐมิได้เป็นเพียงภาพแทนของอัตลักษณ์ชาติ หากแต่เป็นกลไกเชิงวาทกรรมที่มีบทบาทในการผลิตซ้ำอำนาจ ความรู้ และความสัมพันธ์ทางชนชั้น อาคารรัฐสภาถูกสร้างและใช้งานท่ามกลางบริบทความขัดแย้งทางการเมืองและสังคม ส่งผลให้พื้นที่ดังกล่าวกลายเป็นเครื่องมือของรัฐในการจัดระเบียบ ควบคุม และกำกับพลเมือง การพัฒนาโครงการยังสัมพันธ์กับตรรกะของทุนนิยมและการจัดสรรทรัพยากรของรัฐ โดยการให้ความสำคัญกับพื้นที่ พิธีกรรม และองค์ประกอบประติมากรรมในระดับสูง อาจสะท้อนมิติการเข้าถึงทรัพยากรของกลุ่มทุนและเครือข่ายอำนาจ ซึ่งเปิดพื้นที่ต่อความไม่โปร่งใสและการแสวงหาประโยชน์จากโครงการขนาดใหญ่ของรัฐ

โดยสรุป งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า สถาปัตยกรรมรัฐสภาเป็น “พื้นที่วาทกรรม” ที่ซ้อนทับกันระหว่างจารีตศีลธรรม อำนาจสมัยใหม่ และทุน การประกอบสร้างความหมายผ่านคติไตรภูมิ มิได้เป็นเพียงการอ้างวัฒนธรรม หากแต่เป็นกระบวนการทางการเมืองที่มีผลต่อการนิยามความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพลเมืองอย่างลึกซึ้ง และสะท้อนให้เห็นบทบาทของสถาปัตยกรรมในฐานะเครื่องมือสำคัญของการสถาปนาและผลิตซ้ำอำนาจในรัฐสมัยใหม่

### อภิปรายผล

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์การออกแบบทางสถาปัตยกรรมของอาคารรัฐสภาในมิติทางวาทกรรมและความหมายเชิงสัญลักษณ์ (2) ศึกษาการต่อรองและความขัดแย้งระหว่างวาทกรรมทางจารีตกับวาทกรรมประชาธิปไตยที่ปรากฏผ่านสถาปัตยกรรมของรัฐสภา และ (3) เสนอข้อค้นพบเชิงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของสถาปัตยกรรมในฐานะพื้นที่แห่งการประกอบสร้างอำนาจและอัตลักษณ์ของรัฐ



## การออกแบบสถาปัตยกรรมในฐานะผลผลิตของวาทกรรมไตรภูมิ

ผลการศึกษาพบว่า สัปปายะสภาสถานถูกประกอบสร้างขึ้นภายใต้วาทกรรมไตรภูมิในฐานะกรอบความคิดหลักของโครงการออกแบบ โดยรัฐเป็นผู้กำหนดกรอบแนวคิดผ่านกระบวนการประกวดแบบและการวางผังแม่บท สถาปัตยกรรมจึงมิได้เป็นเพียงสิ่งปลูกสร้างทางกายภาพ หากเป็นผลผลิตของอำนาจเชิงวาทกรรมที่กำหนดความหมายล่วงหน้า ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องวาทกรรมอนุรักษ์นิยมร่วมสมัยที่ชี้ให้เห็นว่า สัปปายะสภาสถานเป็นการก่อรูปทางความคิดของกลุ่มชนชั้นนำที่ต้องการธำรงรักษาสถาบันทางประเพณีของชาติ (วิญญู วงศ์สุรวัฒน์, 2561) ขณะเดียวกัน การผสมผสานสัญลักษณ์ เช่น พระอินทร์ ปลาอานนท์ และการจำลองพื้นที่จักรวาลตามคติไตรภูมิ สะท้อนการใช้คติและสัญลักษณ์เป็นกลไกสร้างความหมายเชิงอุดมการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ มนัสพงษ์ สงวนวุฒิโรจนา (2556, 2563) ที่อธิบายถึงการสื่อความหมายไตรภูมิผ่านองค์ประกอบสถาปัตยกรรม การสร้างความหมายดังกล่าวมิได้เปิดพื้นที่ให้เกิดการตีความอย่างหลากหลาย หากแต่เป็นการกำหนดความหมายจากเบื้องบน สอดคล้องกับกรอบคิดเรื่องโครงสร้างส่วนบนและฐานเศรษฐกิจของมาร์กซ์ (มาร์กซ์, 2548) ที่อธิบายว่าอุดมการณ์และสถาบันทางวัฒนธรรมทำหน้าที่รองรับอำนาจของชนชั้นปกครอง

## ความขัดแย้งระหว่างวาทกรรมจารีตกับประชาธิปไตย

แม้การออกแบบจะมุ่งสื่อสารคติความดีและหลักธรรมผ่านสัญลักษณ์ศาสนา แต่ผลการศึกษาพบว่าการรับรู้ของผู้ใช้งานและสาธารณชนมิได้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ดังกล่าว เครื่องยอดรัฐสภาและองค์ประกอบเชิงศาสนาไม่สามารถทำให้เกิดความเข้าใจแก่นของคติไตรภูมิได้จริง ประเด็นนี้ขัดแย้งกับข้อเสนอของมนัสพงษ์ สงวนวุฒิโรจนา (2556) และอรณัฐ ปิยะจารุวัฒน์ (2562) ที่เสนอว่าสถาปัตยกรรมสามารถสื่อสารหลักการปกครองและคุณธรรมแก่สาธารณชนได้อย่างชัดเจน ตรงกันข้าม ผลการศึกษากลับสอดคล้องกับข้อวิพากษ์ของชาตรี ประกิตนันทการ (2563, 2565) ที่ชี้ว่า การทำให้รัฐสภามีลักษณะคล้ายสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ได้ลดทอนความหมายของ “ประชาชน” ในระบอบประชาธิปไตย และทำให้พื้นที่การเมืองถูกทำให้ศักดิ์สิทธิ์เกินกว่าจะตรวจสอบได้ ยิ่งไปกว่านั้น การออกแบบพื้นที่ เช่น การสร้างระดับพื้นที่ล้อมรอบอาคาร หรือการตัดทางขึ้นลงบางด้าน สะท้อนการกีดกันเชิงกายภาพ ซึ่งเป็นภาพแทนของโครงสร้างอำนาจรัฐในระดับสัญลักษณ์อันสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องรัฐ พื้นที่ และความหมายทางการเมือง (ชาตรี ประกิตนันทการ, 2562)

## สถาปัตยกรรมในฐานะพื้นที่แห่งอำนาจและการประกอบสร้างอัตลักษณ์รัฐ

การจัดวางเครื่องยอดในตำแหน่งศูนย์กลางของอาคาร เป็นความพยายามสร้าง พื้นที่สมบูรณ์ทางสัญลักษณ์ ซึ่งสามารถอธิบายผ่านแนวคิด “พื้นที่อันเป็นอื่น” ของฟูโกต์ ที่เชื่อมโยงความรู้กับอำนาจในการจัดระเบียบพื้นที่ (ฟูโกต์, 2558) พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในรัฐสภาจึงทำหน้าที่จัดลำดับชั้นทางสังคมและสร้างความชอบ



ธรรมเชิงสัญลักษณ์ ในอีกด้านหนึ่ง โครงสร้างอำนาจดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องอำนาจแบบบารมีของเวเบอร์ (เวเบอร์, 2552) ซึ่งอธิบายถึงความชอบธรรมที่ตั้งอยู่บนคุณลักษณะพิเศษเหนือสามัญ การทำให้รัฐสภาเชื่อมโยงกับจักรวาลคติและศาสนาจึงเป็นการสร้างความชอบธรรมเชิงบารมีให้กับอำนาจทางการเมืองเมื่อพิจารณาในภาพรวม การผลิตซ้ำวาทกรรมไตรภูมิในบริบทของรัฐสมัยใหม่สะท้อนการเคลื่อนตัวของอำนาจจากยุคโบราณสู่สถาบันสมัยใหม่ โดยอำนาจมิได้หายไป หากแต่เปลี่ยนรูปแบบเป็นกลไกเชิงวินัยและการจัดระเบียบพื้นที่ (ฟูโกต์, 2558) ดังนั้น สปปายะสภาสถานจึงมิใช่เพียงอาคารรัฐสภา หากเป็นพื้นที่ที่อำนาจรัฐกลุ่มทุน และชนชั้นนำ ใช้เป็นเครื่องมือทางอุดมการณ์

กล่าวโดยสรุป สถาปัตยกรรมรัฐสภาไทยร่วมสมัยมิได้เป็นเพียงสัญลักษณ์ของประชาธิปไตย หากเป็นพื้นที่ต่อรองทางอำนาจระหว่างวาทกรรมจารีตกับวาทกรรมประชาธิปไตย และทำหน้าที่ประกอบสร้างอัตลักษณ์ของรัฐผ่านการจัดวางความศักดิ์สิทธิ์และความหมายเชิงสัญลักษณ์ อันนำไปสู่ข้อค้นพบเชิงแนวคิดที่ว่า สถาปัตยกรรมสามารถทำหน้าที่เป็น “กลไกทางอำนาจ” ที่แฝงตัวอยู่ในรูปของความงาม ความศักดิ์สิทธิ์ และอุดมการณ์

## สรุป

จากการศึกษางานวิจัยชิ้นนี้มีส่วนสำคัญในการขยายขอบเขตองค์ความรู้ด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์เชิงวิพากษ์ควบคู่ไปกับรัฐศาสตร์วัฒนธรรม โดยเสนอให้มอง “สถาปัตยกรรม” มิใช่เพียงวัตถุหรือโครงสร้างทางกายภาพที่ทำหน้าที่รองรับกิจกรรมของมนุษย์ หากแต่เป็นกลไกเชิงสัญลักษณ์และเชิงอำนาจที่มีบทบาทในการประกอบสร้างความหมายทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง พื้นที่ทางสถาปัตยกรรมจึงถูกทำความเข้าใจในฐานะพื้นที่ทางวาทกรรม ที่รัฐและกลุ่มทางสังคมต่าง ๆ ใช้ในการผลิตซ้ำ ต่อรอง และจัดวางความสัมพันธ์เชิงอำนาจ อัตลักษณ์ และความชอบธรรมในสังคมร่วมสมัย และช่วยเชื่อมโยงกรอบคิดด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์เข้ากับแนวคิดทางอำนาจ ความรู้ และการกำกับควบคุมทางสังคม อาทิ แนวคิดเรื่องพื้นที่กับอำนาจ และแนวคิดการผลิตพื้นที่ ทำให้เห็นว่าสถาปัตยกรรมเป็นทั้งผลผลิตของโครงสร้างอำนาจ และในขณะเดียวกันก็เป็นเครื่องมือที่ช่วยจัดระเบียบการรับรู้ พฤติกรรม และความสัมพันธ์ของผู้คนภายในพื้นที่นั้น ๆ การออกแบบอาคารรัฐสภาหรืออนุสรณ์สถาน จึงมิได้เป็นกระบวนการทางเทคนิคเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการทางการเมืองที่สื่อสารอุดมการณ์ ความทรงจำ และภาพแทนของรัฐ ซึ่งเห็นว่าอาคารสถานในบริบทไทยเป็นพื้นที่ที่รัฐพยายามสร้างภาพแทนของความเป็นชาติ ความศักดิ์สิทธิ์ หรือความทันสมัย ขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ที่ประชาชนสามารถตีความใหม่ วิพากษ์ หรือท้าทายความหมายดังกล่าวได้ การมองสถาปัตยกรรมผ่านเลนส์เชิงวิพากษ์จึงช่วยให้การศึกษาวาทกรรมทางการเมืองมีมิติทางกายภาพและเชิงพื้นที่ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และทำให้การออกแบบอาคารสถานในอนาคตสามารถตระหนักถึงพลังของอำนาจ ความหลากหลายทางอัตลักษณ์ และการมีส่วนร่วมของสาธารณะมากขึ้น

โดยสรุป งานวิจัยนี้ได้เพียงเติมเต็มองค์ความรู้เชิงทฤษฎี หากยังวางรากฐานเชิงแนวคิดสำหรับการพัฒนารอบวิเคราะห์สถาปัตยกรรมในฐานะ “พื้นที่การเมือง” อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวาทกรรมรัฐ



การออกแบบเชิงสาธารณะ และการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจ พื้นที่ และอัตลักษณ์ในสังคมไทยร่วมสมัยต่อไปในอนาคต

## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ข้อเสนอทางทฤษฎีเน้นให้สถาปัตยกรรมไม่ใช่เพียง สิ่งปลูกสร้าง แต่เป็น ข้อความ ที่สามารถอ่าน แปลความ และวิเคราะห์ได้เหมือนวรรณกรรมหรือระบบความคิดหนึ่ง ซึ่งอาจทำให้คนในสังคมเข้าใจความซับซ้อนของประเทศไทยในระดับที่ลึกยิ่งขึ้น โดยการเชื่อมโยงระหว่างสถาปัตยกรรม พื้นที่ และวาทกรรม นั้นควรถูกใช้เป็นแนวทางวิเคราะห์ในการศึกษารัฐ อำนาจ และประชาธิปไตยร่วมสมัยในอนาคต

2. การใช้มโนทัศน์จาก Foucault, Lefebvre และ James C. Scott ยังชี้ให้เห็นว่า การต่อต้านอำนาจอาจเริ่มต้นได้จากการตีความ พื้นที่ อย่างวิพากษ์ เพราะแม้สถาปัตยกรรมจะดูแน่นิ่งและแข็งแรงเพียงใด แต่หากผู้คนไม่สเถียรอยู่กับมัน ไม่มีใครใช้พื้นที่ตามที่มันออกแบบไว้ อำนาจที่ถูกประกอบสร้างผ่านอาคารนั้น ก็จะไม่มีความสมบูรณ์

3. การวิเคราะห์สถาปัตยกรรมด้วยสายตาของผู้ตั้งคำถามต่ออำนาจ จึงเป็นการปลดปล่อยวิธีคิดใหม่ให้กับสังคมวิทยา การเมือง และการวางผังเมือง ที่ยังผูกติดกับกรอบความเข้าใจเชิงเทคนิคมากกว่าการตั้งคำถามต่อใครได้ใช้พื้นที่นี้ ใครถูกลบออกจากพื้นที่ และ ใครคือผู้มีสิทธิให้ความหมาย หากแต่ควรตั้งคำถามใหม่เช่น ใครคือผู้ครอบครองอำนาจในการกำหนดทิศทางของพื้นที่ พื้นที่นี้สร้างขึ้นเพื่อใคร เพื่อพลเมือง หรือเพื่อภาพฝันของอำนาจ และ "สถาปัตยกรรมนี้สะท้อนเจตจำนงของประชาชน หรือเป็นเพียงภาพสะท้อนความต้องการของผู้มีอำนาจ

### ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาสาธารณสถานหลากหลายประเภท (เช่น ศาลากลาง อนุสรณ์สถาน พื้นที่ชุมนุมสาธารณะ) และเปรียบเทียบระหว่างช่วงเวลา หรือระหว่างเมือง เพื่อทำความเข้าใจพลวัตของอำนาจและอัตลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

2. บูรณาการกรอบคิดด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์ รัฐศาสตร์ มานุษยวิทยาเมือง และวัฒนธรรมศึกษา ควบคู่กับการวิเคราะห์วาทกรรมและการสังเกตการณ์ภาคสนาม เพื่อให้เห็นทั้งมิติการออกแบบและการใช้งานจริงของพื้นที่

3. ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการทำแผนที่ประสบการณ์ (experience mapping) เพื่อสำรวจว่าประชาชนรับรู้ ตีความ หรือทำทนายความหมายเชิงอำนาจของสถาปัตยกรรมอย่างไร



4. ศึกษาบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ เทคโนโลยีเฝ้าระวัง หรือการออกแบบอัจฉริยะ (smart design) ที่เข้ามากำหนดความสัมพันธ์เชิงอำนาจในพื้นที่สาธารณะยุคใหม่

### เอกสารอ้างอิง

- คุ้มพงศ์ หนูบรรจง. (2565). อาคารรัฐสภากับสัญลักษณ์ของระบอบประชาธิปไตยไทย. ใน อัญญาวุธ อาสาธรรมกิจ (บ.ก.), *หลากหลายสมัย: สถาปัตยกรรมสมัยใหม่ในประเทศไทย* (น. 136–157). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ณรงค์ฤทธิ์ สุมาลี. (2563). อำนาจ สัญลักษณ์ และรัฐสภาไทย: การเมืองผ่านมโนทัศน์ของ “ความเป็นไทย”. *วารสารรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 42(3), 1–34.
- ชาติรี ประภิตนนทการ. (2562). *การเมืองและสถาปัตยกรรม: พื้นที่ อำนาจ และความหมาย*. สำนักพิมพ์มติชน.
- ชาติรี ประภิตนนทการ. (2563). *รัฐสภาใหม่: สถาปัตยกรรมแห่งอำนาจและความศักดิ์สิทธิ์ที่ยั่งยืน*. มติชน.
- ชาติรี ประภิตนนทการ. (2565). *วัด วัง รัฐ และประชาชน: ประวัติศาสตร์การเมืองของสถาปัตยกรรมไทย*. อ่าน.
- นันทนี อยู่มั่งมี. (2562). พิธีกรรมรัฐกับวาทกรรมศาสนา: การผลิตความชอบธรรมในพิธีเปิดประชุมรัฐสภา. *วารสารรัฐศาสตร์*, 41(2), 99–122.
- ปิยะพร ศรีสมพงษ์. (2563). รัฐสภากับความทรงจำทางการเมือง. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์*, 15(1), 55–73.
- ฟูโกต์, มิเชล. (2558). *วินัยและการลงโทษ: กำเนิดคุกสมัยใหม่* (แปลจาก *Discipline and Punish*). อ่าน.
- มาร์กซ์, คาร์ล. (2548). *ว่าด้วยโครงสร้างส่วนบนและฐานเศรษฐกิจ* (แปลจาก *Preface to A Contribution to the Critique of Political Economy*). สมมติ.
- มนัสพงษ์ สงวนวุฒิโรจนา. (2556). *คติและสัญลักษณ์ในการออกแบบสถาปัตยกรรมของสัปปายะสภาสถาน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนัสพงษ์ สงวนวุฒิโรจนา. (2563). *สัปปายะสภาสถาน: แนวคิดไตรภูมิและการสื่อความหมายเชิงสถาปัตยกรรม*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิญญู วงศ์สุรวัฒน์. (2561). *สัปปายะสภาสถานกับวาทกรรมอนุรักษนิยมร่วมสมัย*. ฟ้ำเดียวกัน.
- เวเบอร์, แมกซ์. (2552). *เศรษฐกิจและสังคม* (แปลจาก *Economy and Society*). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สงบ 1051. (2565a). *สัปปายะสภาสถาน: สถาปัตยกรรมกับอุดมคติแห่งการเมืองแบบไทย*. สำนักพิมพ์แห่งหนึ่ง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2562). *สัปปายะสภาสถาน: รัฐสภาแห่งใหม่ของไทย*. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- อรณัฐ ปิยะจารุวัฒน์. (2562). *ไตรภูมิกับการออกแบบสถาปัตยกรรมรัฐสภาไทย*. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Althusser, L. (1971). *Lenin and philosophy and other essays*. Monthly Review Press.

Barthes, R. (1972). *Mythologies*. Hill and Wang. (Original work published 1957)



- Barthes, R. (1977). *Image, music, text*. Hill and Wang.
- Bourdieu, P. (1991). *Language and symbolic power*. Harvard University Press.
- Durkheim, E. (1995). *The elementary forms of religious life*. Free Press. (Original work published 1912)
- Foucault, M. (1972). *The archaeology of knowledge* (A. M. Sheridan Smith, Trans.). Pantheon Books. (Original work published 1969)
- Foucault, M. (1977). *Discipline and punish: The birth of the prison* (A. Sheridan, Trans.). Pantheon Books. (Original work published 1975)
- Foucault, M. (1980). *Power/knowledge: Selected interviews and other writings, 1972–1977* (C. Gordon, Ed.). Pantheon Books.
- Foucault, M. (1986). Of other spaces. *Diacritics*, 16(1), 22–27.
- Hall, S. (1997). *Representation: Cultural representations and signifying practices*. Sage Publications.
- Harvey, D. (2001). *Spaces of capital: Towards a critical geography*. Routledge.
- Hobbes, T. (1996). *Leviathan*. Cambridge University Press. (Original work published 1651)
- Lefebvre, H. (1991). *The production of space* (D. Nicholson-Smith, Trans.). Blackwell. (Original work published 1974)
- Marx, K. (1977). *A contribution to the critique of political economy*. Progress Publishers. (Original work published 1859)
- Roth, L. M., & Sonne, W. (2020). *Understanding architecture: Its elements, history, and meaning* (3rd ed.). Routledge.
- Roy, A. (2022). Parliament architecture and the idea of the “Circle of Democracy” in India. *Journal of Architecture and Urbanism*, 46(2), 123–135.
- Soja, E. W. (1996). *Thirdspace: Journeys to Los Angeles and other real-and-imagined places*. Blackwell.
- Vale, L. J. (2008). *Architecture, power, and national identity* (2nd ed.). Routledge.

